

Menas & Literatūra Mokslas

2004 BIRŽELIO 19 d.

DRAUGO ŠEŠTADIENINIS PRIEDAS

Nr. 118 (25)

Lietuvos kryždirbystė ir dainų šventės

ANATOLIJUS LAPINSKAS

Pasinkant Lietuvos dainų švenčių aštuoniadušimtmetį, birželio 16 dieną Vilniuje prie Lietuvos liaudies kultūros centro buvo atidengta paminklinė lenta, pažyminti Lietuvos, Latvijos, Estijos dainų švenčių ir Lietuvos kryždirbystės tradicijų pripažinimą UNESCO Žmonijos žodiniu ir nematerialaus paveldo šedevrais. Po šios ceremonijos centre įvyko tautinio kostumo parodos bei dainų švenčių istorinės raidos ekspozicijos atidarymas. Vėliau buvo pagerbtai dainų švenčių kūrėjai veteranai, ieteikiant jiemis padekos raštus, apjusiant tautinėmis juostomis. Prie Pylimo gatvės namo, kur gyveno Lietuvos dainų švenčių patriarchas Konradas Kaveckas, buvo atidengta memorialinė lenta.

Kryždirbystė — ne materialius pavidalas, bet simbolis

Tukstantmečių riba į Lietuvos kryždirbystės istorija įnešė reikšmingą permainą. 2000-ųjų rudenį Lietuvos kryždirbystė, kartu su kitomis liaudies meno šakomis — verborinis, keramika, sutartinėmis, kūčių, laidotuvių ir Veliui papročiais, buvo pristatytą įtrauktą į UNESCO žodinių ir nematerialaus žmonijos paveldo šedevrų sąrašą. Tuomet UNESCO, kaip daugiausia žadancią kandidatūrą, išsirinko kryždirbystę ir leido ruoštą vadinančią kandidatinę bylą — rašytiene dali, ir vaizdinę — videofilmą bei fotoalbumą.

Per tris mėnesius tokia byla buvo parengta. 84 vietovėse buvo užfiksuota apie 500 objektų, suaupta apie 40 valandų filmuotų medžiagos, iš kurios parėngtas 30 minučių filmas „Kryždirbystė Lietuvoje“, ir dar penkios televizijos laidos.

Pristatydamas lietuvių projektą, UNESCO generalinio direktoriaus pavaduotojas Mouenir Bouchenaki tuomet sakė: „Drožtiniai ažuolo kryžiai... atstovauja senesnė nei keturių šimtmecių kultūrai... Meistras, perduodantis savo meną moki-

nui, net nepalieka juose savo vardo. Tačiau didžiausią grėsmę kryžiu dirbimo tradicijai kelia kaimų tuščėjimas ir kultūrinis vienodėjimas, atsiraides dėl Vakarų išlakos. Jų paskelbimas šebeivais atlygina tiems, kas kuria simbolinius objektus, ir tuo bude per juos tiesiogiai puoseleja iš kultūrinės tradicijos paveldėta pasaulio sampa ratą. Šis kryžiu dirbimo tradicijos pavzdys leidžia suprasti, koks svarbus yra simbolinis nematerialaus paveldo aspektas, kuris nesibaigia vien jo materialaus pavidalio išsaugojimu".

Tautodailės tyrėjas dr. Alės Počiulaitės teigimu, Lietuvoje niekada neabejota, kad kryždirbystė yra ypač reikšmingas tautos kultūros reiškinys, išryškinantis jos savitumą, gebantis išreikšti ir simbolizuoti geriausios jos siekius ir sunkiausias bei tragiskiausias istorinius laikotarpiai. Tautinio atgimimo epochoje, XIX a. pabaigoje, o vėliau sovietinės priespaudos metais bei naujojo atgimimo laikotarpiai, kryždirbystė buvo laikoma tautinio charakterio apraška, o kai kurie jos temos p.vz., Rūpintojelio — tautos likimo simboliu. Galimas dalykas, kad sakraliniams krikščioniško turinio paminklui skiriamas tautinio tapatumo simbolio, pa siptiesiui formos vaidmuo atkreipė dėmesį ir į jo kilmės problemą.

Pirmoji — romantinė teorija medinių paminklų statymo p aproti sieja su pagonybės laikais. Antroji — su krikščionybės įvedimu Lietuvoje. Visiškai aišku, kad ir kryžiai, ir koplytėlės ypatingiai juos ir savo buvimą šalia jų paženklinanti.

Taciam tai ir yra tikrasis kryždirbystės tradicijų tēstinumas, pažymintis žmogaus ir tautos istorijos tarpsnius. Tradicijų gelmės yra mūsų gyvybės ir ateities. Nereikėtų, kad kryždirbystė taptų mada rutina, štampa, nes mada pasmerktai negaleistingo laiko nuopendrėjimui. Kryždirbystės proceso vaisingumas ir prasmungumas yra paskata ši reiškinį pažinti, studijuoti, puoseleti, nes ši tautos tradicija vis dar pilna įvairiausių paslaptių.

Dainų šventės tapo pasaulio kultūros savastimi

2003 m. lapkričio 7 diena Tarptautinė vertinimo komisija Paryžiuje svarstė 70 nominacinių bylų, pateiktų UNESCO Žmonijos ir nematerialaus pasaulio paveldo šedevru sarašui papildyti. UNESCO sarašas papildytas 28 pasaulio šedevrais. Nuo šiol tarp jų bus ir „Dainų šventės tradicija ir simbolizmas Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje“. Nominacine byla parengė Lietuvos liaudies kultūros centras kartu su Latvijos bei Estijos institucijomis.

UNESCO generalinis sekretorius Koichiro Matsuura šedevru paskelbimo ceremonijoje pasakė: „Šedevru sarašo paskelbimas yra pirmas konkretus atsakas į neatidėliotiną poreikių išsaugoti pasaulio nematerialiųjų paveldo. Šio paskelbimo tikslas yra skirtas ne tik prapaziinti kai kurių pasaulio nematerialiųjų paveldo elementų vertė, jis ipareigoja valstybes skaitinti šių šedevrų tēstinumą ir jų apsaugą“.

Lietuvos Dainų švenčių tradicija — tai šimtų metų besitęsiantis procesas, išaugęs iki reikšmingiausio, didžiausio Lietuvos kultūros reiškinio, ugandancio visuomenės kurybines galias, telkiančio ją meninei veiklai ir periodiškai suburiančio i didžiulius šventinius renginius megėjų meno kolektivus, profesinės kultūros atstovus.

Kultūriniu požiūriu, ši tradicija yra tautinio tapatumo iš-

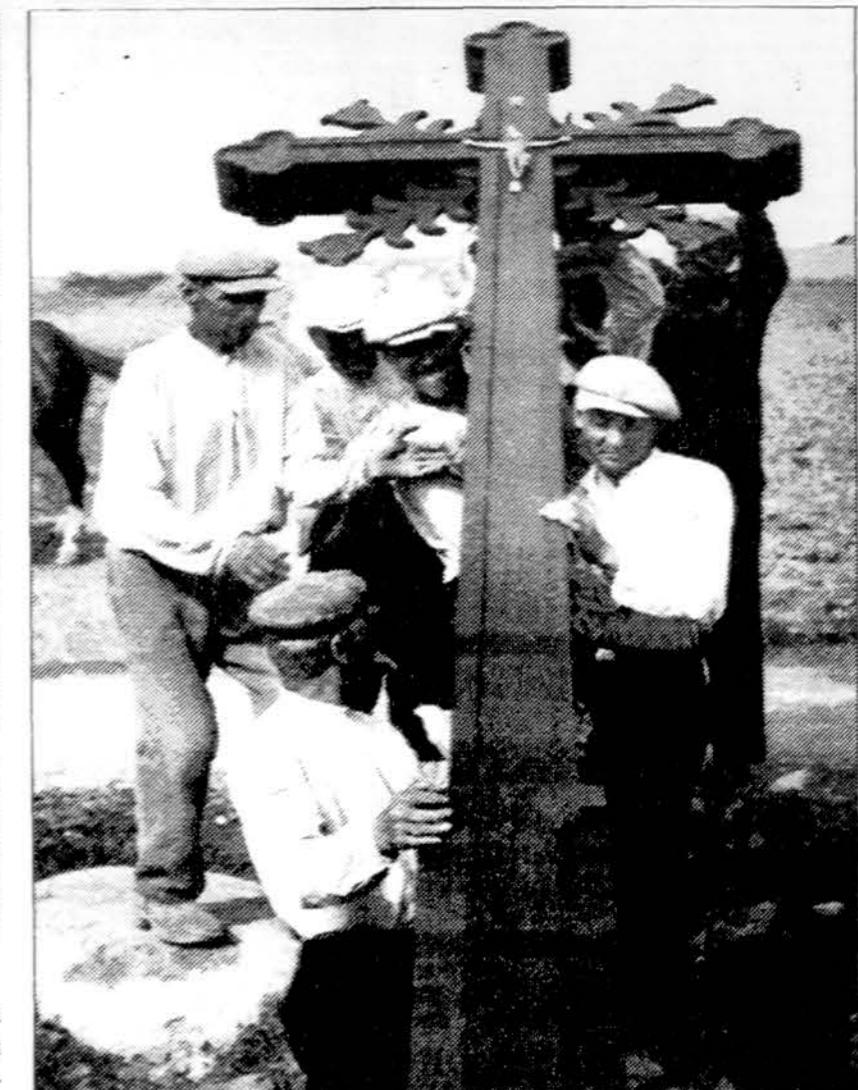
raiška, besiremianti masiniu meno mėgejų — choristų, šokėjų ir muzikantų — sąjūdžiu. Jų kūriamasis meninis produktas ir pats jo buvimas atlieka jungiamosios grandies tarp archajiskių kultūros klojų ir šiuolaikinės profesionaliosios kūrybos funkciją.

Dainų ir šokių šventės tradicija daug prisidėjo prie tautinės kultūros formavimosi XX amžiaus pirmojoje pusėje ir tapo viena svarbiausiai tautinės kultūros išsaugojimo formų, surieškinančių svarbiausią tradicinės kultūros palikimą.

Pilieliniu ir politiniu požiūriu, dainų ir šokių šventės tradicija visada, ypač okupacijų laikotarpiais, buvo tarsi slaptas tautinės saviraiškos ginklas, nepriklausomybės siekių garantas. Tai, kad trijų Baltijos šalių nepriklausomybės atkūrimas 1990 metais įvyko kaip „dainuojančios revoliucijos“, yra nemažas dainų ir šokių šventės tradicijos suformuotos pasaulejauto nuopelnas. Socialiniu požiūriu, Dainų šventė apima visus Lietuvos esančius socialinius sluoksnius. Po nepriklausomybės atkūrimo į Dainų šventę suvažiuoja lietuvių iš 15-os pasaulio šalių, todėl šventė įgavo Pasaulio lietuvių dainų šventės statusą ir varda.

Palyginti su Latvija ir Estija, Lietuvos dainų šventės tradicija atsirado vėliau, bet tai įvyko del žiaurių represijų, kurių cairinės Rusijos valdžia ėmėsi prieš Lietuvą po to, kai numalsino Lietuvos ir Lenkijos 1863 m. įvykusį tautinio išsivadavimo sukilių. Tuomet Lietuvos buvo uždrausta lietuviška spauda lotynų rašmenimis, uždarytos visos katalikų parapijų mokyklas, kultūrinės draugijos ir Vilniaus universitetas, į Sibirą ištremtas tautos elitas.

Nuo pirmosios Dainų dienos (1924) iki šių metų yra surengta 15 Dainų šventės. Laikui begant, dainų ir šokių šventės tradicija Lietuvos kultūroje išsisklepojo nuo vienos dienos renginių, kuriami dainavo tik chorai, iki šešių dienų šventimo, per kurias yra surengiamama daugiau kaip dešimt įvairių koncertų ir kitų renginių. Dainų

Vyrų kaime stato kryžiu. Balio Buračo nuotrauka iš 1933 m.

Apie 100 metų senumo kryžius S. Liaukšminio sodybos kieme. Balio Buračo nuotrauka iš 1930 m.

Šventėje, kuri vyksta kas metai, dalyvauja vidutiniškai apie 30 tūkstančių meno mėgejų.

Pagrindiniai Lietuvos dainų švenčių renginiai

1. Folkloro diena, kurioje dalyvauja apie 4 tūkstančiai autentiško folkloro atlikėjų, vyksta XIII–XVI amžiaus susiformavusioje Lietuvos valdovų pilii teritorijoje, Sereikiškių parke. Folkloro dienos esmė — pademonstruoti visų Lietuvos regionų liaudies dainavimo ir šokimo tradicijų savitumą, liaudies dailę, amatrus.

Nukelta į 2 ps.

TURINYS

UNESCO įvertina lietuvių tautos kultūros lobius.

Mūsų drauge Monika — prisimenant M. Lembertienę.

Koncertai Lietuvos kompozitorių V. Jakubeno šimtmeciui paminėti.

Susipažinkime su kylandžių žvaigždė muzikos pasauliuje. Leidiniai.

Iš visos Lietuvos ir užsienio šalių į Vingio parką Vilniuje atvykė dainininkai atliko Dainų vakaro programą, švenčiant karaliaus Mindaugo vainikavimą ir krikšto "50" sukaktį 2003 m. liepos 6 d.

„Dainavos“ ansamblis atlieka komp. Vlado Jakubėno kūrinius jam skirtame 100 metų gimimo paminėjime. Jaunimo centre, Čikagoje, 8.m. gegužės 23 d.

Zigmo Degučio nuotrauka.

Koncertai komp. Vlado Jakubėno šimtmečiui paminėti

IRENA SKOMSKIENĖ

Kamerinės muzikos koncertais Vilnius ir Biržuose pradėti kompozitorius Vlado Jakubėno (1904–1976) kūrybos atlikimo vakarai-koncertai. Pirmasis tokis vakaras įvyko gegužės 12 d. St. Vainiūno namuose, Vilniuje. Rengini organizavo Muzikų remėjų fondas.

Skambėjo vokalinė-instrumentinė V. Jakubėno kūryba. Vakara vede muzikologas Vaclovės Juodpusis. Daugumos programos numeriuose sudarė kompozitoriaus jaunystės kūrybiniu laikotarpiu parašyti kūriniai, todėl jausmingai klausytojai priėmė dainą „Gėlės iš sieno“, kuria V. Jakubėnas sukūrė dar iki studijų Rygos konservatorijoje (1924). Šią dainą K. Binkio ž. atliko soliste Inga Ulevičiutė.

„Legenda“ fortėpijonui atliko pianistė prof. Birute Vainiūnaitė. Šis V. Jakubėno kūrynas sukurta, studijuojant Rygos konservatorijoje (1926). Kadangi atlikėjos tévas ir kūrinio autorius studijavo Rygoje vien metu ir pas tuos pačius deštytojus, – Birutės Vainiūnaitės atlikta „Legenda“ klausytojus nejuoja perkélé į tu laiku dvasią ir skambėjai vienai būdingu fortėpijono skambesiu. Kitas šios atlikėjos paskambintas kūrynas „Mazojo velnuko šokis“ iš baletto „Vaivos juosta“ imponavo kitaip; metrotiškai nepaprastai sudetingas garsu srautas vaizdingai ir charakteringai atkūrė folklorinio kipšuko iš lietuvių mitologijos personažą.

Iš priaugančios kartos (gal būsimų atlikėjų) klausytojus pamalonino Biržu V. Jakubėno vardo muzikos mokyklas 7 kl. mokinė Evelina Venckūnaitė, atlikusi pjesę „Rudens upas“, dedikuotą režisieriu B. Dauguviečiui. Vilnietės Gražinė Menkevičiutė (violončelė) ir Dovilė Laimutytė (fortepijonas) atliko V. Jakubėno „Serenadą“. Operos solistas Vincentas Kuprys su Melitinos Diamandido fortepijonine palyda atliko V. Jakubėno solines dainas: „Nejaugi vėl, o Dieve“ (ž. S. Santvaro), „Kol jauns, nevedes buvau“. Vakarą–uzbaigė Biržu V. Jakubėno vardo muzikos mokyklas vokalinis mergaičių ansamblis, padainavęs harm. lietuvių liudies daina „Augino motiutė“. Nepaprastai švariai intonaciniu atžvilgiu ir sudetingos vokalinės faktūros daina lygių balsų chorui atlikus, biržietės pademonstravo ne tik

savo sugebėjimus ir savo pedagogus kruopšas darbą, bet ir savo mokyklas pasididžiavimą Vlado Jakubėnu. Tokią gerą, nuoširdžią nuotaiką iš koncerto išsinės klausytojai, kuriems svekinėmis iš už jūrų mariu – iš Čikagos atsiuntė Edvardas Šulaitis, V. Jakubėno draugijos pirmas muzikologui Vaclovės Juodpusiui už jo idėją Biržu muzikos mokyklą pavadinėti čia gimusio kompozitoriaus vardu (tais ne vien iš ne poros metų pastangos) ir už šio gražaus Jubiliejinio autorinio koncerto drauge su biržiečiais iniciatyva, – tikiuosi ir ateityje panasių renginių, pademonstruojant dar negirdetus Lietuvoje V. Jakubėno kūrinius.

Konertas Biržu pilyje

Gegužės 15 d. Biržu pilies salėje koncertavo atlikėjai iš Vilnius ir Kauno. Finansavo Biržu rajono savivaldybė, Biržu krašto muziejas „Sėla“, Vilnius biržiečių klubas „Krivule“, klubas „Lions“ ir šiek tiek LR Kultūros ministerija.

Koncertą vede Biržu V. Jakubėno vardo muzikos mokylos direktorė Rimė Zuoziene. Pranešimą „Vlado Jakubėno živilgsnis i ateities muziką“ skaitė muzikologė Rita Nomicaitė. Pasisakė V. Jakubėno draugijos Vilniuje pirminkė Irena Skomskienė tema „Žmogus, tėvynė, ir Dievas Vlado Jakubėno kūryboje“. Muzikologas Vaclovės Juodpusis savo kalbą pašventė temai „Sugrižės Vladas Jakubėnas“, o pranešimą apie instrumentinę kompozitoriaus muziką skaitė LR Muzikos akademijos prof. Petras Kunca, skaitės pranešimą apie V. Jakubėno instrumentinę muziką ir pristatė naujų leidinį – V. Jakubėno Styginių kvartetas op. 4. Partitūra ir balsai. Isleido J. Petronio leidykla Kaune. Finansavo Jono ir Martyno Yčų knygų fondas Čikagoje. Pasisakė ir LR kompozitorius sajungos Kauno sk. atstovas kompozitorius J. Kubilius.

Iskilmingo minėjimą papildė biržietės Aleksandros Balčiūnienės gyvi atsiminimai iš prieškario laikų, kai teko bendrauti su pačiu Vlada Jakubėnas ir jo šeima.

Konertas Vilniuje

Lietuvos nacionalinės filharmonijos didžiojoje salėje gegužės 20 d. įvyko Vlado Jakubėno 100-ųjų gimimo metinių autorinių koncertas. Finansavo LR Kultūros ministerija.

Iskilmingoje vakaro dalyje įžanginių žodi tarė LR kompozitoriaus sajungos pirminkės Respublikinės Mergelys. Pranešimė tema „Sugrižės V. Jakubėnas“ skaitė muzikologas Vaclovės Juodpusis. Sveikinimus iš Čikagos perskaitė koncerto pranešėja Janina Pranaitytė. Automobilinio koncerto programe skambėjo kompozitoriaus jaunystės laikotarpio kūryba ir antroje dalyje brandžiu kūrybos laikotarpiu sukurti veikalių.

Rapsodiją fortepijonui Nr. 1 (fis-moll) atliko pianistas Juris Karnavicius. Dviejų dalių styginių kvartetą op. 4 atliko Valstybinis Vilnius kvartetas:

Audronė Vainiūnaitė (I smuikas), Arturas Šilalė (II smuikas), Girdutis Jakaitis (altas), Augustinas Vasiliauskas (violončelė). Ši dvielu dalių kvarteta atlikėjai pakartojo po 1999 m. įvykusios iš kūrinio premjeros. Atlikėju nuomone tai vienas sudetingiausiu kūriniių lietuvių kvartetinės muzikos literatūroje. Pirmoji koncerto dalis buvo užbaigtai Preludiu ir triguba fuga styginių orkestru, kuriai atliko Donata Katauskas diriguojamas šv. Kristoforo kamerinis orkestras.

Antroje koncerto dalyje išgirdome dabartinėje Lietuvos pirmą kartą su orkestru skambant dvi V. Jakubėno solines dainas „Plaukia antelė“ – lietuvių liaudies harmoniuotą ir originalią „Ezerelis“, (F. Kiršos ž.), kurias atliko Asta Krikščiūnaitė. Taip pat pirmą kartą posovietinėje Lietuvos nuskambėjimė simfonija Nr. 3, kuriai V. Jakubėnas sukūrė Kaune 1940–1942 m. Šią trijų dalių simfoniją atliko Lietuvos Nacionalinės filharmonijos simfoninius orkestras, diriguojamas Roberto Šerveniko.

Šio veikalų atlikimas, V. Jakubėno draugijos Vilniuje pagaidavimu, buvo pašventės kompozitoriaus seses anoką Brian Slavėno, žuvusios JAV – Irako kare 2003 m. rudenį, atminimui. Visas V. Jakubėno autorinių koncertas buvo dokumentuojamas LRTV studijos.

Konertas Kaune

V. Jakubėno jaunystės ir kūrybinės brandos mieste Kaune įvyko 26 d. šio kompozitoriaus gerbėjų buvo pilna filharmonijos salė. Iskilmingajai dalį pradėjo sventai iš Vilniaus: Irena Skomskienė (V. Jakubėno draugijos pirminkė), apžvelgusi pagrindinius kompozitoriaus kūrybos bruožus, Lietuvos Muzikos akademijos prof. Petras Kunca, skaitės pranešimą apie V. Jakubėno instrumentinę muziką ir pristatė naujų leidinį – V. Jakubėno Styginių kvartetas op. 4. Partitūra ir balsai. Isleido J. Petronio leidykla Kaune. Finansavo Jono ir Martyno Yčų knygų fondas Čikagoje. Pasisakė ir LR kompozitorius sajungos Kauno sk. atstovas kompozitorius J. Kubilius.

Koncertą pjs „Rudens upas“ pradėjo moksleivė iš Biržu, Vaidė Vireliūnaitė – Respulkinio Vlado Jakubėno jaunųjų pianistų festivalio – konkurso laureatė. Solistė Asta Krikščiūnaitė ši kartą bu orkestro atliko dainas „Ezerelis“ ir „Plaukė antelė“. Akompanavavo solistė Audronė Kisielutė. Ispuodinė nuskambėjo pianistės Birutės Vainiūnaitės atlikta „Legenda“ ir „Mazojo velnuko šokis“ iš baletto „Vaivos juosta“. Lyriškai „Melodija – legenda“ atliko smuikininkė Milda Kasperavičiutė. Šv. Onos Onos skulptūra Šv. Kazimiero kapinėse, Kristaus prisikėlimas Šv. Marijos kapinėse, kompozicija „Gydančios rankos“ Chicago Loyola un-to klinikoje, paminklas pranciškonams Riverside, IL, „Partizano motina“ – Pasaulio lietuvių centre, Le Monte. Už talentingą kūrybą pelnė keletą apdovanojimų.

— Kaip tave surasti Lietuvių miškuose? Koks adresas?

— Mano pašto adresas tau nieko nepadės. Tau reikia surasti keliuką, kuris veda į mano sodybą.

O keliukas yra apie 500 metrų į rytus nuo Archer ir McCarthy Rd. sankryžos, dešinėje,

gale juodos tvoros. Ramojaus

sodyba paskendusi medžiuose.

Lauke pasitinka du dideli šunes,

viduje laksto du katinalai.

Garaže ir lauke stovi moder-

saulis“, mylimo V. Jakubėno poetu V. Mykolaičio-Putino ž. solines partijas atliko minėti solistai ir akompaniatorė Beata Andriuškevičienė. Visas koncertas teikė estetinio pasigėrimo klausytojams iš didžiulio kūrybinio džiaugsmo atlikėjams. Taip nuostabiai pakiliai praejo Lietuvoje Vlado Jakubėno 100-tujų gimimo metinių minėjimai.

Amžinybės ženklų kūrėjas

BRONIUS JUODELIS

Amžinybės miestą Šv. Kazimiero kapinėse Atminimo dieną užplūsta gyvieji. Daugiausiai turi, kurių artimieji cia palaidoti. Aplankytu tų, kuriu atminimą saugo granito, marmuro ir plieno paminklai. Aplankytu tų, kurių kapo vietą ženklinių mažytės pievos žolejai paškendusi, akmeninė lentelė su išrašyta mirusiojo pavarde. Ilgago paminklų eileje šaukia „Laisvės Lietuvai!“, aukštai iškilę Romo Kalantos liepsnų liežuviai, sukurti skulptoriaus Ramojaus Mozoliausko.

— Sakyk, Ramojaus, kiek

Tavo sukurtu amžinojo

miesto ženklą yra Šv. Kazimiero kapinėse?

— Sunku būtų suskaiciuoti. Gal apie 200.

— Be abejio, Tavo kūryba

puošia ir Lietuvos tautines

kapines.

— Ten mažiau. Gal apie 20.

Daugiausiai Čikagos ir prie-

miesčių katalikų kapinėse esu

pastatės stambius simbolinius

paminklus. Vienas didžiaus yra

„Kristus-Ganytojas“ Barrington, IL, R. katalikų kapinėse, o

antras yra Lenkijos 1,000 metų

krėčionybės paminklas Resu-

rection lenku kapienė, Justice,

IL, kurį šventino kardinolas

Wojtyla, dabartinis popiežius

Jonas Paulius II.

— O ar jau turi pažen-

linės savo amžinybės vietą?

— Jau turiu. Švento Kazimiero kapinėse. Juk nežinai, kada

prireiks. Kad tas rūpestis ne-

liktu žmonai, ar draugams.

Skulptorių Ramojaus Mozo-

liauska sutikau dar Vokietijoje

1947 metais, kaip jauną skautą

vyti, „Keštucio“ ir „Burutės“

skautų vadovų-vių stovykloje

prie Hanau. Jis gimės

1925.09.30 Kaune. Vokietijoje

1950 metais baigė Freiburgo

taikomosios dailės mokyklos

skulptūros skyriu. Persikėlės į

JAV, apsigyveno Čikagoje. Iki

1962 metų dirbo paminklų dirb-

tuvėje. Sukėlė apie 500 skulp-

tūros kūriinių, daugiausia iš

metalo (plieno, bronzos, aliu-

minijaus), granito, stiklo pluo-

(fiberglass), betono. Reikš-

mingiesnei: paminklas R. Kal-

lantai atminti, prez. K. Gri-

naius paminklas Lietuvos tauti-

nių kapinėse, Šv. Onos

Onos skulptūra Šv. Kazimiero kapinėse,

Kristaus prisikėlimas Šv. Marijos kapinėse, kompozicija „Gydančios rankos“ Chi-

cago Loyola un-to klinikoje, pa-

minklas pranciškonams River-

sidge, IL, „Partizano motina“ –

Pasaulio lietuvių centre, Le-

monte. Už talentingą kūrybą

pelnė keletą apdovanojimų.

— Kaip tave surasti Lietuvių miškuose? Koks adresas?

— Mano pašto adres

Plaćių užmojų ir talentų jaunuolis

EDVARDAS ŠULAITIS

Susipažinkime su jaunu ir talentingu muziku Gabrieliumi Alekna: per trumpą savo muzikinės karjeros laikotarpi jis daug pasiekė, toli nuojo

Pianistas Gabrielius Alekna (kairėje) kalbasi su žurn. Edvardu Šulaičiu. Zigmuno Degučio nuotrauka

„Ypač talentingas pianistas ir muzikas“, — tokiai žodžiai pianistą Gabrielemi trumpai apibūdina vienas žymiausių šių dienų muzikos pasaulio atstovu Daniel Barenboim (Čikagos Simfoninių orkestro ir Vokiečių valstybinės operos Berlyne darbinis meno vadovas).

Su šia kylančia muzikos žvaigžde iš arčiai teko susipažinti ir pasiskelbti, kuomet jis trumpai viešėjo Čikagoje ir čia rinko medžiagą savo doktorantūros disertacijai apie kompozitorių, pianistą, muzikos kritiką Vytautą Bacevičių (1905 — 1970).

Jis čia buvo atvykęs iš New Yorko, kur jau 8 metai studijuojauja vienoje garsiausiuose pasaulio menų mokykloje — The Juilliard School.

Cia norisi pasinaudoti pianistuose tekta kurybinyje biografija, kuriuoje apie jo dabartines studijas ir veikla taip rašoma:

„Gabrielius Alekna — pirmasis lietuvis, priimtas į Muzikos menu doktorantūrą, Juilliard mokykloje, New Yorke (The Juilliard School). Pianistas nuolat koncertuoja su pagrindiniais Lietuvos orkestrais — Valstybiniu simfoniniu, Lietuvos kameriniu bei Lietuvos Nacionalinės filharmonijos orkestru, o JAV yra koncertuojantis su Juilliard orkestru“. G. Alekna yra trylikos konkursu Vokietijoje, Ispanijoje, Čekijoje, ir JAV laureatas. 2003 birželį Carnegie Hall (New York) kvietimui Gabrielius dalyvauja Beethoveno sonatų meistriskumo kursuose, kuriuos vedė jau anksčiau minėtasis muzikos pasaulio žymūnas Daniel Barenboim.

G. Alekna kurybine biografijoje jau yra susikaupę nemažai žymesnių pasireiškimų bei darbų. Čia suminėsime bent dažnai:

„Tarptautiniai namai (International House), tarptautinių studentų ir mokslininkų bendriją New York, pakvietė G. Aleknai buti reziduojančiu mokininku 2002 — 2003-siais akademinius metus. Tarp nešenų pasirodymų — solo koncertai Kristupo festivalyje Vilniuje, Vilniuje, Hampton Muzikos festivalyje (New York), Boston, New York, Greenwich (Connecticut valstija), Washington; J. Brahms I koncertas fortepijonui ir orkestrui d-mol su Nacionaliniu simfoniniu orkestru; W. A. Mozart koncertas Esdu (K.271) su Lietuvos Kameriniu orkestru, taip pat koncertai su violoncelininku Edvardu Armonu. G. Aleknas ir Lietuvos Nacionaliniu simfoniniu orkestru atlikta Liszt II koncerta dvilykoje Europos šalių 2002 metais translaviu „Euroclassici“ radijas. 2000 m. vasarą Gabrielius Alekna praleido žymiausiai Seiji Ozawos vadovaujamame Tanglewood festivalyje.“

Pradėjo groti būdamas 5 metu

Kuomet su G. Alekna keli kartus bendravome Čikagoje, jis pateikė daugiau duomenų apie savo muzikinės karjeros pradžią, savo tėvus ir kitus daiktus.

„Gimiai 1975 m. Vilniuje. Atsimenu pirmasias fortepijoną

studijas, kuomet dar buvau mažutis, — penkerių metų vaikas, — pasakojo Gabrielius. — Veliau istojau į M. K. Čiurlionio Meno mokyklą (dabar gimnazija), o ją baigė studijuavau Lietuvos Muzikos akademijoje pas dėstytoją doc. Liuciju Drausienę.

Praleidės trejus metus Lietuvos muzikos akademijoje Vilniuje, jis turėjo proga pirmą kartą atvykti į Ameriką ir čia dalyvaujant varsiniuose muzikos kursuose St. Barboros mieste, California.

Tai buvo 1995—aisiais ir, būdamas tuose vasaros kursuose, užmegzé ryšius su įvairiais muzikos pasaulio žmonėmis, ju tarpe ir vienu dėstytoju iš turbtū žymiausios pasaulyje New York įsikūrusios — Juilliard School menų mokyklos.

Šis jaunajį lietuvių pakvietė atvykti į šią mokyklą perklaušai. Gabrielius čia gerai pasirodė. 1996 —aisiais buvo priimtas į mokyklą su visa stipendija ir dabar joje studijuoją, kartu, žinoma tėviai savo koncertinę veiklą.

Gabrieliaus tévai — ne muzikai

Jeigu daugelio žymiu lietuvių muzikų tévai yra buvę muzikantai, tai Gabrieliaus atvejas, tas negalioja. Tieki jo tėvas Rimvydas, tiek motina Živilė yra inžinerijos specialistai. Nors, kaip Gabrielius pasakoja, nesenai amžinbér iškeliaives į tėvas, buvo muzikos mėgejasis ir pats gerai grojo akordeonu. Tačiau tévai, žinoma, skatinė Gabrielių siekti muzikos aukštumų ir jo pastangas tvirtai remė. Gabrielius yra dekingas Lietuvos fôndui, kurio finansinė parama labai prisidėjo, siekiant aukštumų muzikose.

Beje, jis yra vienintelis lietuvis, kuris taip ilgai studijuoją Juilliard mokykloje. Po metus joje yra praleidę smuikininkas Vilhelmas Čepinskis, artistė Ieva Gordonaitė, Aidas Puodžiukas, Kasparas Ujinskis. Dabar čia studiuoja Edvinas Minkštinas.

Vasarą į Lietuvą ir Izraeli

G. Alekna džiaugėsi, kad Žilvičiaus — Kreivėno muzikologijos archyve galėjo atrasti tokios apie Bacevičių medžiagos, kokios niekur kitur nebuvu užtiktes. Jis praše išreišksti padėką Lituanistikos tyrimo ir studijų centro vadovybei, kuri suteikė galimybę darbuoti archyve ir gyventi šios institucijos name.

„Gimiai 1975 m. Vilniuje. Atsimenu pirmasias fortepijoną

Gegužės 27 d. pajudejės į

Paulius Demikis

NESUŠOKTAS EILERAŠTIS

Niekados nepatikėjės
niekados dar negirdėjės,
savo akimis nematej,
neregėjės
jos —
pašokusios eilerašti,
ta,
kurio nespėjau parašyti,
kuris sprogs,
jei nesuspēsiu,
o gal prasikals
netyčia
ir užgims kitoj planetoj,
lukšto aiženas palikęs
man?
Ką tada ašai darysiu,
kaip eilerašti sušoksiu,
kaip be jos aš sueiliuosiu,
kam dainele sudainiuosiu
ir su kuo aš pasidžiaugiu
mūsų kūdikeliui gimus?

Palanga, 2003 birželio 5

Leidiniai

Daugiau meilės ir entuziazmo konkretiems darbams

Taip vadinasi idėjų, darbų ir planų leidinys, vaizduojas LB padetį ir ateities perspektyvas Amerikoje; tai 2002 m. birželio 7—9 d. Dainavos jaunimo stovykloje, Manchester, MI, įvykusios Darbo konferencijos konspektas. Jis gerokai papildė ir spaudia paruošė Romualdas Kriauciūnas, korektorė Gražina Kriauciūnienė. Išleido JAV LB Krašto valdyba, 2003, Mindaugo karūnavimo 750 metais. Dr. R. Kriauciūnas yra spalvinai kūrybinga spaudos asmenybė, turintis apie 470 straipsnių, leidinių ir žurnalinių rašinių; jų tarpe 6 redagotas knygas ir 50 knygų recenzijų. Jis buvo šios konferencijos sumanytojas ir organizacinių komitetų pirmininkas.

Šioje didelio formato (28 x 21 cm) 166 psl. knygoje išsamiai nagrinėjamas naujių imigrantų ir Amerikoje gimusios karto vaidmuo JAV LB veikloje. Pastebetina, kad lietuvių spaudoje vis dažniau spausdinami suvažiavimai bei konferencijų leidiniai, kurie atskleidžia plėtoriai visuomenėi reikšmingus pranešimus, kalbos bei svarstyklas. Tokiu būdu yra kaupiami lietuvių būdūs, religijos, mokslo, meno ir pedagogikos lobiai visos tautos labui.

Leidinyje yra penkios skirtinės apimties dalys. Pirmoje perdodama medžiaga, spausdinta raskleista visuomenėje prieš konferenciją. Joje atrandame Aldo Kriauciūno paruoštą JAV LB aplausą. Antroje yra pranešimai, anketos duomenys ir komentarių. Trečioje dalyje matome konferencijos fotografinių rinkinių. Atiliepių skyrelėje surinkta 10 šio suvažiavimo aprašymų, spausdintų išleivių spaudoje. Papildomos medžiagos dalyje yra perspausdinata Lietuvos Charta. Prisimintina, kad šios chartos įtaikyje susikurė visapasaulinė Lietuvos Bendruomenė. Prijungti keli ankstiau spausdinėti straipsniai, artimi šios konferencijos siekiams perspektyvai.

Ilgiau sustosiu prie antrosios leidinio dalies — konferencijos. Pranešimuose ir būreliai diskusijų išvadose yra gausu vertinimų idėjų; čia matome statistikos duomenis ir skaitome ju interpretaciją bei komentarus. Atidarymo kalboje Saulius Anuzis kviečia „visus jaustis laisvai išreiškiant savo nuo-

se ivykusių pasitarimų sanktuaką. Siūloma internte sukurti darbovičių banką; pažiūriama, kad senieji veikėjai nenori pasitraukti iš vadovaujamų pareigybų; skatinati tenkinti jaunuų narių poreikius, seniesiems suteikiant pripažinimą už jų nuveiktaus darbus. LB narius būtų galima išdėstyti pagal tris ašis: x — imigrantų banga, y — amžiaus grupė ir z — pomėgiai.

Aldo Kriauciūno anketėje buvo siūloma išreikšti nuomonę apie veiklos pomėgius, sutinkamas kliutis ir skirtumas tarp imigracijos bangų; palikta vienos komentarams. Buvo gauti 472 atsiliepiniai; sudarytos šešios lentelės. Nors gauti skaičiai daug kaip pasakoto, kai kuriose lentelėse galėjo būti nurodyti statistiniai reikšmingumo skirtumai. Statistika rodė, kad skirtumai tarp trijų bangų nėra dideli — gal todėl, kad atsakymus davė labiau susipratę LB veiklos dalyviai. Dėl kliūčių dalyvavimui daugelio masyvės yra tokia: nelabai žinau, kas vyksta, arba, jeigu žinau iš tema įdomi, tai bus senoviskai daroma. Komentaruoja pasakota nuiskundimai, kad dėl lietuvių kalbos ribotumo gerai nesijaučiamas lietuvių renginiuose. Veikloje jaunieji ižiūri per daug politikos, mato per daug senų veidų. Jie nori daugiau dabartinių Lietuvos kultūros: muzikos, populiarų solistų, ansamblų; pageidauja daugiau jaunimo vakaronių, žinių ir pan. Jie prašo daugiau praktiškos pagalbos nesenai atvykusiems; lituanistinės mokykloms — nauji vadovėliai; mažuose telkiniuose padėti sukurti skautus, ateitininkus propaguoti sportą, progų mokyti anglų, lietuvių kalbą; siūlyti įvairių tretiosios bangos narius į organizaciją, vaidybos vienuose lygmenyse. Apklausos duomenys suteikia minčių, kur būtina deti pastangas keičiant organizaciję struktūrą, kaip pajairinti programas, padidinti informacijos srautą, susipranti rytis ir kaip iutraukiti jaunesnė kartą į LB veiklą.

Sios ir ankstesnių aplausų šventėje Aidas sprendžia, kad temos ir rūpesčiai yra mažai pasikeitę, kad problemos vis aptarimos, bet jos nėra pašalinamos.

Dalia Puškoriene temoje „Lietuvybė išlaikymas“ skatinėja neigti nuotaiką „pakeisti meilės aistra krausti. Meilė yra atsakymas mūsų ryši su tauta“. Ambasadoriaus Vytauto Dambravos mintimi, „Visų mūsų darbus turi lydinti idealizmas ir meilę. Idealizmas yra tiek stiprus kiek stipriai yra išvystytas“.

LR garbės konsulė Ingrida Bubliene temoje „Gyvasis lietuvis gyvens amžinai“ skatinėja neigti nuotaiką „pakeisti meilės aistra krausti. Meilė yra atsakymas mūsų ryši su tauta“.

Ambasadoriaus Vytauto Dambravos mintimi, „Visų mūsų darbus turi lydinti idealizmas ir meilę. Idealizmas yra tiek stiprus kiek stipriai yra išvystytas“.

Dalia Puškoriene temoje „Lietuvybė išlaikymas“ yra bendruomenės pabrėžiai tretiosios bangos dalyvių norą, entuziazmą; jie savo dalyvavimui suteikia konferencijai gyvastinguam. Ji remia J. Cox mintį dalyvauti kitų bangų veikime, nes, jas gerai pažindami, suartėsime.

Birutė Bubliene perskaite dr. G. Murauską pranešimą iš Omaha, kurio nuomone, LB socialine infrastruktūra nepatenkiniai neseniai atvykusių, nes jų poreikiai yra skirtiniai — darbas, šeimų reikalai, švietimas, bendravimas. V. Piesčio mintimi, atvykstantieji bent pradžioje bando įsijungti į Amerikos gyvenimą, tačiau, jei geriau pažinė, grįžta prie lietuvių vienuomenės, kaip jiems daug artimesnės.

Idėta trumpa konferencijos įvertinimo anketa, lietuviškai išleista tik 250 egz. Atnišvelgiant į jo praktišką ir pamokančią vertę, tai labai mažas tiražas. Ji skaitantieji atras kuo pasinaudoti, kuo pasidžiaugti. Tai stebetinas prof. Romualdo ir Gražinos, dr. Aldo ir Irenos Kriauciūnų įnašas, siekiąs reikšmingai pagyvinti JAV LB veiklą XXI a. Galima tiketis, kad ateityje Amerikos istorikai ir sociologai atras pagrindo prisikerti šią lietuvių tautos diasporą prie nepratykstančių tautybų Amerikoje. Užbaigius R. Kriauciūnų mintimi: „Trys skirtinės atvykusių bangos, atvirinė iš mūškai lietuvišką Dainavą, išvyksta kaip viena galinė banga“. Tad, kuriant Lietuvos Bendruomenės ateiti Amerikosje, parodykime daugiau meilės ir entuziazmo konkretiems veiklos darbams!

vaikų iš Lietuvos ir JAV pasikeitimo programa vasaros stovyklose.

Šioje dalyje taip pat randame R. Kriauciūnu „JAV LB svarbių darbų apžvalgą“ ir konferencijos suvestinę. Tai mūsų atminčiai svarūs ir tolimesnė veiklą skatinantys papildymai. Prie ju būtina pridurti A. Kriauciūnu „Konferencijos įvertinimas, jai pasibaigiant“ ir e-paštu gauti dalyvių atsiliepius.

Papildomos medžiagos dalyje (psl. 126–166) skaitome Lietuvių chartą, kuri mums primena, kad visi esame lietuvių — vienos iš tos pačios tautos sūnus ir dukterys. Po to R. Kriauciūnu aprašyti JAV LB Michigan apygardos 1996 metų pasitarimai, kuriuos pravedė Janina Udrėnė. Buvo išryškinti penki projektai. D. Skučas sumanė protokoluoją „JAV LB 21-jame šimtmetyje“ — tai Cleveland, OH, išvykusieji 1998 spalio 8—9 d. septynė posėdžiai, kuriuose buvo pateikta daug siūlymų LB atities veiklai pagyvinti. R. Kriauciūnas temoje „Lietuvybė ir nauja pamaina“ rašo apie jaunimą ir trečiąjā bangą. Idėta 2002 m. V. Nako paskaita, kuriuoje jis vaizdžiai aprašo antrosios bangos kovas už Lietuvos neprisklausomybę, išpindamas kelis savo veiklos epizodus. Čia randame dr. Petras Kisieliaus straipsnį „Trys išleivių bangos“, perspausdintą iš *Laisvė* žurnalo (2002 m. spalis). Tai išsami visų trijų imigracijos laikotarpių analizė su stipriomis pedagoginėmis ižvalgomis. Užsklandai išspausdintas R. Astrausko „Trečioji banga — mitai, vilčys ir realybė“ — Akiracių (2003 nr. 1). Tai 4 psl. komentaras, primenantis tretiosios bangos lietuviško bendravimo ir kultūrinų pramogų ilgesį, atskleidžiantis „Vilmorus“ apklausos tragiskai skambančius duomenis.

Dainavos JAV LB Darbo konferencijoje įvyko didelis protų, jausmų ir idėjų susitelkimas ir jų atsiskleidimas Baltųjų rūmų ir sulietuvių gamtos ramumose. Naujuosius imigrantus galima pritraukti į LB veikėjų eiles, šalinant senas veiklos formas ir vykdant sužinandintą studijuoti www.uzjurioletuva.net, norintiemis studijuoti www.langas.net, Lietuvos ambasados Washington, D.C. www.ltembassyus.org, JAV LB http://www.javlb.org.

Šio leidinio, tinkamo tiek priėmuisiems, tiek ir jauniesiems veikėjams, išleista tik 250 egz. Atnišvelgiant į jo praktišką ir pamokančią vertę, tai labai mažas tiražas. Ji skaitantieji atras kuo pasinaudoti, kuo pasidžiaugti. Tai stebetinas prof. Romualdo ir Gražinos, dr. Aldo ir Irenos Kriauciūnų įnašas, siekiąs reikšmingai pagyvinti JAV LB veiklą XXI a. Galima tiketis, kad ateityje Amerikos istorikai ir sociologai atras